

Govor visokog predstavnika Valentina Inzka, Estonski međunarodni centar za obrambene studije

Vrijedi izgovorena riječ

Talin, 8. lipnja 2012. godine

Politička melodrama ne smije zasjeniti stvarni napredak

Dame i gospodo,

Dozvolite mi da na početku zahvalim Estonskom međunarodnom centru za obrambene studije na njihovom ljubaznom pozivu da budem danas ovdje. Kao austrijski diplomat angažiran u Bosni i Hercegovini smatram da mogu ponuditi korisno viđenje aktualnih europskih pitanja. Istodobno, uvjeren sam da iz novijih iskustava Estonije možemo naučiti neke stvari koje će pomoći Bosni i Hercegovini da postigne napredak na putu ka potpunoj integraciji u euro-atlantske strukture.

Nakon stjecanja neovisnosti, Estonija je mogla nastaviti s tranzicijom ka tržišnoj demokraciji i integraciji u euro-atlantske strukture. U Bosni i Hercegovini to traje dulje i sam proces je opterećen poteškoćama, ali smo na istome putu i odlučni smo u namjeri da postignemo isti cilj.

Možda bih sada također mogao skrenuti pozornost na činjenicu da su Estonci služili u mirovnim misijama IFOR-a, SFOR-a i EUFOR-a, kao i u Policijskoj misiji Europske unije u Bosni i Hercegovini. To je pomoć jedne zemlje drugoj i ta gesta neće biti zaboravljena.

Doprinos Bosne i Hercegovine Europi

Bosna i Hercegovina može dati ogroman doprinos ostatku Europe.

Njezina integracija u euro-atlantske strukture neće biti korisna samo za građane BiH, nego i za građane diljem europskog kontinenta, jer će značiti otvaranje novih tržišta i stvaranje prilika za unapređenje kulturnog dijaloga koji je neophodan za dugoročni prosperitet i sigurnost Europe.

Možda je to nešto što se jasno vidi iz pozicije Estonije, zemlje koja je za sebe osigurala dinamičnu i značajnu ulogu u okviru Europske unije.

Pripremljen teren za ekonomski uzlet

Novonastale ekonomije imaju prirodni kapacitet da stvaraju nove proizvode. U tom pogledu, Bosna i Hercegovina još uvijek nije u situaciji da na taj način bude konkurentna, ali *može* doći u tu situaciju i *doći* će u tu situaciju ukoliko riješimo neke od političkih poteškoća koje su nas zaokupljale tijekom proteklih godina.

No, kada vam kažem da je državni Parlament od izbora 2010. godine usvojio samo četiri nova zakona shvatit ćete da je to iznimno malo za jednu državu koja se nastoji pridružiti Europskoj uniji i NATO-u.

Međutim, istinski vjerujem da Bosna i Hercegovina ima kapacitete potrebne za uspjeh. Na primjer, Bosna i Hercegovina je u zavidnoj poziciji s obzirom da je jedini *izvoznik* električne energije u jugoistočnoj Europi.

Pored toga, unatoč političkim zaprekama, Bosna i Hercegovina ima jednu od najstabilnijih valuta u regionu. Središnja banka BiH je izgradila zavidnu reputaciju u smislu vođenja pouzdanog makroekonomskog menadžmenta, a njezin vrhunski sustav neizravnog oporezivanja koji je uveden 2005. godine je moderan i učinkovit.

Ozbiljni problemi i dalje postoje, ali dobar dio terena je

pripremljen za ekonomski uzlet.

Stvarni napredak koji je postignut

Dozvolite mi da vam ukratko navedem najveća politička postignuća iz posljednjih nekoliko mjeseci.

Nakon 6 godina otvorenog osporavanja Mirovnog sporazuma, prvi mjeseci ove godine nagovijestili su dugo očekivani povratak napretku.

Nakon općih izbora iz listopada 2010. godine, vodećim strankama je trebalo 16 mjeseci da izgrade funkcionalan konsenzus koji je omogućio formiranje Vijeća ministara BiH. A upravo prošloga tjedna, kao što neki od vas znaju, neslaganja unutar vladajuće koalicije su kulminirala tekućim nastojanjima da se jedna od vodećih stranaka izgura iz koalicije i da se reorganizira vlada.

Vidjet ćemo kako će se trenutačna kriza vlasti odvijati, ali je jasno da je dug period neizvjesnosti u svezi sa državnom vladom nakon izbora 2010. godine pridonio atmosferi koja je obeshrabrila mnoge investitore. U globalnom trendu pada ekonomske aktivnosti, ovo je problem koji je Bosna i Hercegovina svakako mogla zaobići.

Međutim, ne bi se trebalo dozvoliti da politička melodrama baci sjenu na činjenicu da je Bosna i Hercegovina načinila – i da i dalje čini – stvarne pomake. Možda se radi o dva koraka naprijed, a jedan natrag, ali zemlja se kreće u pravcu u kojem njezini građani žele da ona ide, a to je u pravcu Europske unije i NATO-a.

Ono što je potrebno sada jest politički konsenzus.

To je nešto što međunarodna zajednica ne može nametnuti. Bosanskohercegovački izabrani lideri moraju sami izgraditi taj konsenzus.

Već smo se osvjedočili da se *mogu* kretati naprijed. Stranački

lideri su u ožujku postigli načelan sporazum o rješavanju pitanja vlasništva i korištenja državne i vojne imovine, što je godinama bila sporna točka. Provedba ovog sporazuma glede vojne imovine poslat će pozitivan signal NATO-u da je rukovodstvo BiH ozbiljno glede ispunjavanja svih uvjeta za članstvo u NATO savezu.

Provedba sporazuma će također dovesti ovu zemlju bliže ispunjenju uvjeta koje je postavio Upravni odbor Vijeća za provedbu mira za konačno zatvaranje moga ureda, OHR-a.

Još jedan veliki korak naprijed načinjen je prošlog mjeseca kada je moj kolega i prvi zamjenik, u svojstvu supervizora za Brčko, najavio suspenziju svakodnevnih aktivnosti u okviru međunarodne supervizije nad ovim gradom do kraja kolovoza. Ja sam istodobno najavio da će Ured za nadgledanje provedbe Konačne arbitražne odluke za Distrikt Brčko biti zatvoren do tog istog datuma.

Kao što vam je poznato, Brčko je kao strateški značajan grad na rijeci Savi u sjevernoj Bosni pod međunarodnom supervizijom praktički od svršetka rata. Suspenzija supervizije predstavlja veliki korak na dugotrajnom putu ove zemlje ka punom poslijeratnom oporavku. Ona odražava stvarni napredak koji je već ostvaren u Brčko Distriktu i zemlji, te u isto vrijeme stvara uvjete u kojima je moguće ostvariti daljnji napredak.

Potpuno novi način sagledavanja društva

Međutim, ne možemo biti spokojni. BiH nije kratkoročni izazov. Strukturalni problemi koji proizlaze iz daytonskog ustava i dalje postoje i, što je još važnije, država je nedovoljno osposobljena da bi se branila od onih koji dovode u pitanje njezino postojanje.

Dakle, iako je Dayton osigurao mir, neophodne su promjene kako bi zemlja postala funkcionalnija.

Europski sud za ljudska prava je 2009. godine presudio da

Ustav BiH, koji je dio Daytonskog mirovnog sporazuma, krši prava građana koji ne pripadaju ni jednom od tri konstitutivna naroda – Hrvatima, Srbima i Bošnjacima.

Dva pitanja proistječu iz ove odluke i možda iskustvo Estonije može ponuditi određene odgovore za oba.

Lideri Bosne i Hercegovine moraju osmisliti ustavni mehanizam koji će zaštititi prava zajednica, ali koji u tom procesu neće ugroziti prava pojedinaca.

Ovaj izazov može biti ispunjen. Diljem Europe postoje mehanizmi koji štite zajednice, ali pri tome ne ugrožavaju niti na drugi način narušavaju interese građana same po sebi.

Drugo pitanje koje proizlazi iz presude Europskog suda tiče se temeljnog razumijevanja što državljanstvo znači u modernoj demokraciji.

Zemlje koje su nastale raspadom bivše Jugoslavije morale su se ponovno vratiti temeljnoj pretpostavci da je vlada odgovorna građanima, a ne obratno. Morale su prihvatiti presudni značaj transparentnosti u vladanju i upravljanju i morale su priznati suštinsku ulogu slobodnog govora, slobodnih medija, neovisnih sudova i slobodnog tržišta u funkcionalnoj demokraciji.

Ovdje se ne radi samo o uvođenju i poštivanju novih pravila.

Ovo predstavlja sasvim novi način sagledavanja društva.

U Bosni i Hercegovini, pojedini građani i političari odmakli su dalje od drugih na ovome putu. Bilo je slučajeva gdje su građani i grupe građana preuzeli vodeću ulogu u zahtijevanju novih standarda u javnom životu.

Transparentnost, kada ima potporu aktivnog i jakog građanskog društva, ima sposobnost da izbriše staru kulturu politike koja se odvija iza zatvorenih vrata.

Trijumf diplomacije EU

Prije no što završim, želio bih kazati nešto o novom diplomatskom scenariju u jugoistočnoj Europi.

U posljednjih nekoliko godina svjedoci smo socijalne, političke i diplomatske revolucije na Zapadnome Balkanu, kako su zemlje jedna za drugom odbacivale razarajući nacionalizam devedesetih i umjesto njega birale pragmatizam okrenut ka Europi.

Hrvatska će sljedeće godine postati članicom EU, dok su Srbija i Crna Gora, druga dva najbliža susjeda Bosne i Hercegovine, opredijeljeni da idu putem europskih integracija.

Novoizabrani predsjednik Srbije Tomislav Nikolić dao je neke neprikladne izjave, uključivši i nedavne komentare kojima negira genocid u Srebrenici. One su zazvučale alarmantno – ali ja vjerujem – ili se barem iskreno nadam – da gospodin Nikolić, koji je izvojevao pobjedu na proeuropskoj platformi, ne želi uništiti europske težnje svojih sugrađana vraćanjem na propalu politiku šovinizma.

Radimo – i to u svakom dijelu ovog kontinenta – u klimi koju diktira ekonomska kriza. To znači da zemlje Zapadnoga Balkana moraju privući i zadržati pozornost Bruxellesa – a najbolji način da se to postigne jest da se pozornost fokusira na dobre, a ne loše razloge za to.

Uspješna integracija Bosne i Hercegovine u Europsku uniju kao prosperitetne i održive tržišne demokracije bila bi spektakularan trijumf za diplomaciju Europske unije.

To je dobrodošla perspektiva u jednom teškom periodu.

Ali i dalje je od suštinske važnosti da međunarodna zajednica bude ujedinjena ako želimo uspjeti. OHR ostaje važan dodatni instrument kojim se štiti Mirovni sporazum i suverenitet zemlje i na taj način omogućuje Europskoj uniji da se fokusira na svoj program.

Još uvijek vjerujem da u 2012. godini može doći do velikog napretka u svezi sa Akcijskim planom za članstvo u NATO-u kao i integracijom u EU, ali stranke moraju brzo pronaći političku volju da prevaziđu međusobna neslaganja. Situacija je frustrirajuća jer to su mala pitanja u usporedbi sa strukturalnim promjenama koje će biti potrebne ako se BiH želi pridružiti EU.

Utiranje puta

Kada je Estonija osigurala međunarodno priznanje, ekonomska i diplomatska perspektiva zemlje susrela se sa brojnim izazovima. To nije lak put. U slučaju Bosne i Hercegovine, taj put je još teži i bolniji zbog nasljeđa koje je ostavio stravični rat. Ipak, iskustvo pokazuje da je zapreke moguće prevazići, da je poteškoće moguće riješiti i da nagrada za odlučne reforme i odlučnu diplomaciju može biti velika.

Vjerujem da bez obzira na nedavne poteškoće, Bosna i Hercegovina jest u stanju da dovede do kraja svoj put u Europu. Uspješne zemlje poput Estonije već su prošle tim putem i to je put koji smo odlučni pratiti.

Hvala.